

صنعت فرآوری گوجه‌فرنگی در ایران

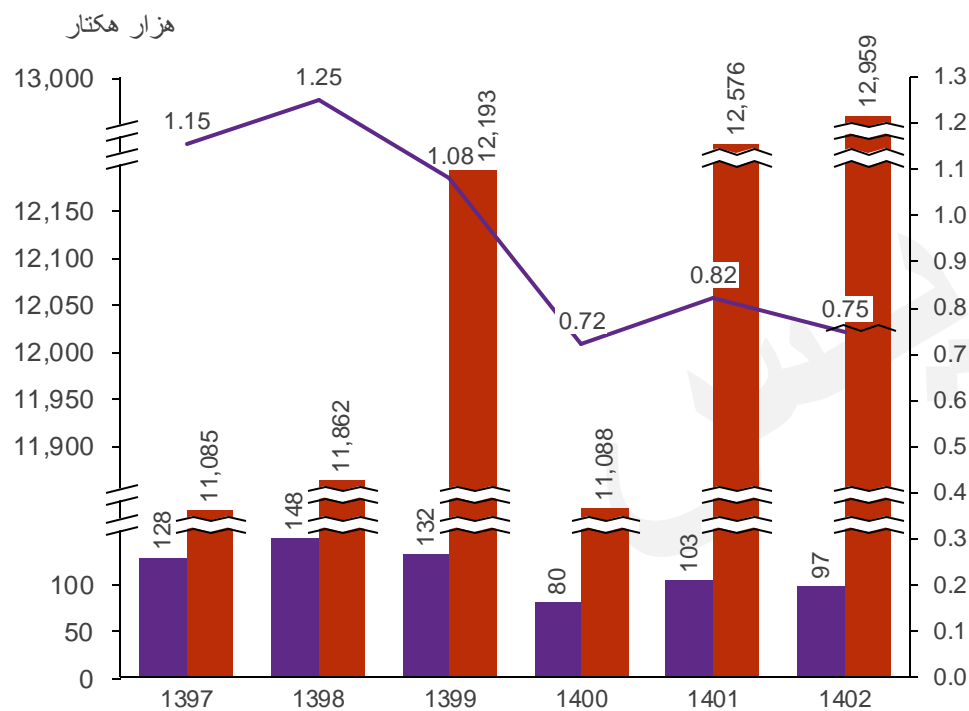
گزارش تحلیل صنعت

زمستان 1403

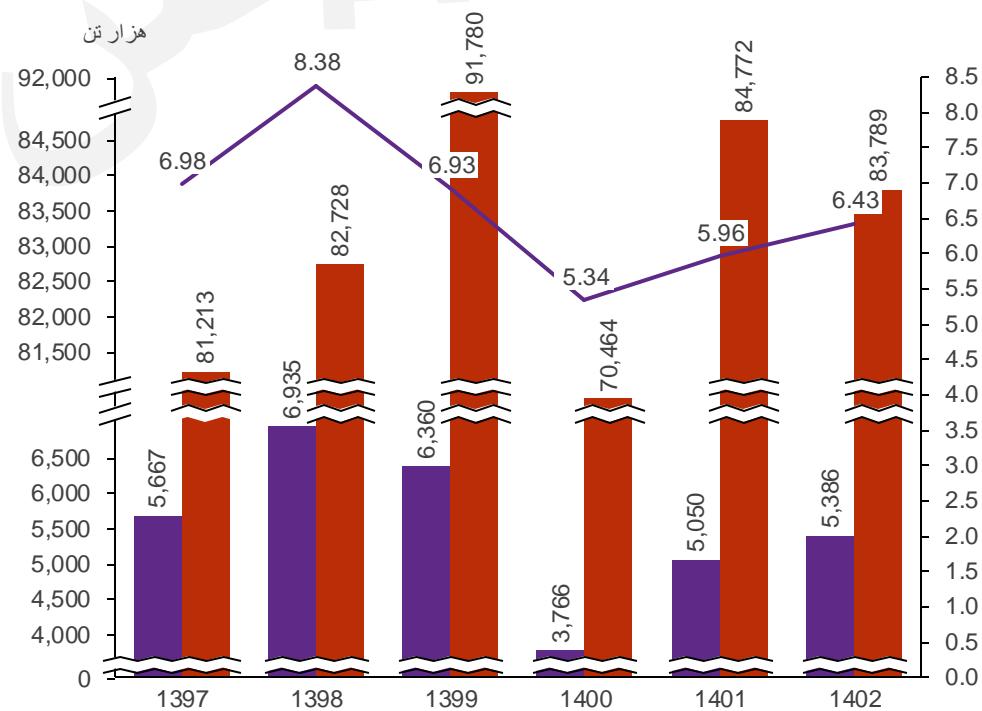

در حالی که میزان تولید زراعی کشور با وجود افزایش سطح زیر کشت کاهش یافته است، تولید گوجه فرنگی در عین کاهش سطح زیر کشت در سال ۱۴۰۲ با افزایش حدود ۷ درصدی مواجه بوده است

مقایسه سطح زیر کشت و تولید محصولات زراعی با گوجه فرنگی

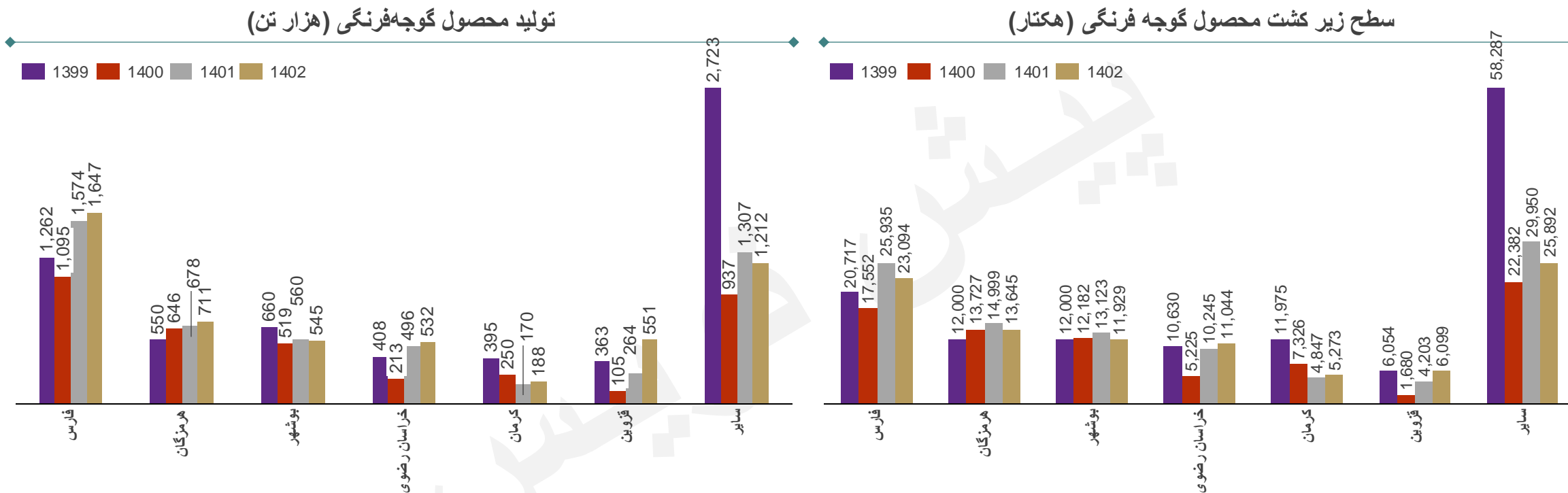

- سطح زیر کشت گوجه فرنگی
- سطح زیر کشت زراعی کل کشور
- درصد سطح زیر کشت گوجه فرنگی از کل

- میزان تولید گوجه فرنگی
- میزان تولید زراعی کل کشور
- درصد میزان تولید گوجه فرنگی از کل

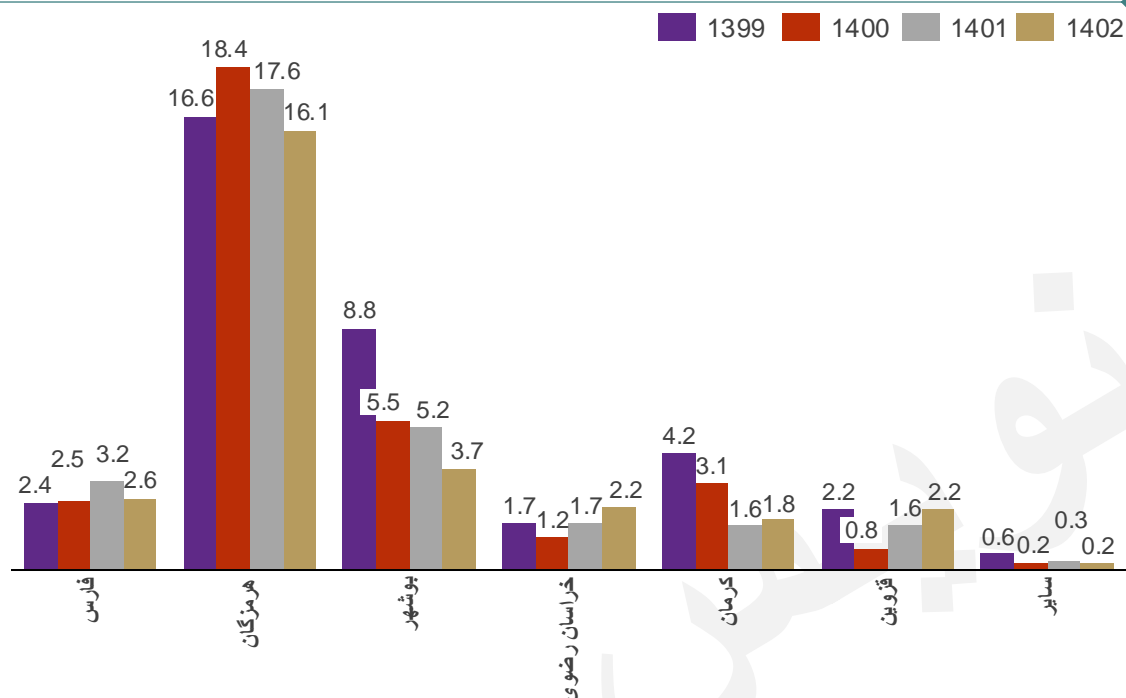
افزایش محصول گوجه‌فرنگی در کنار کاهش سطح زیرکشت این محصول افزایش بهره‌وری کشاورزی را نشان می‌دهد، با این حال کشاورزی غیرصنعتی در ایران ممکن است روند تولید این محصول را تغییر دهد

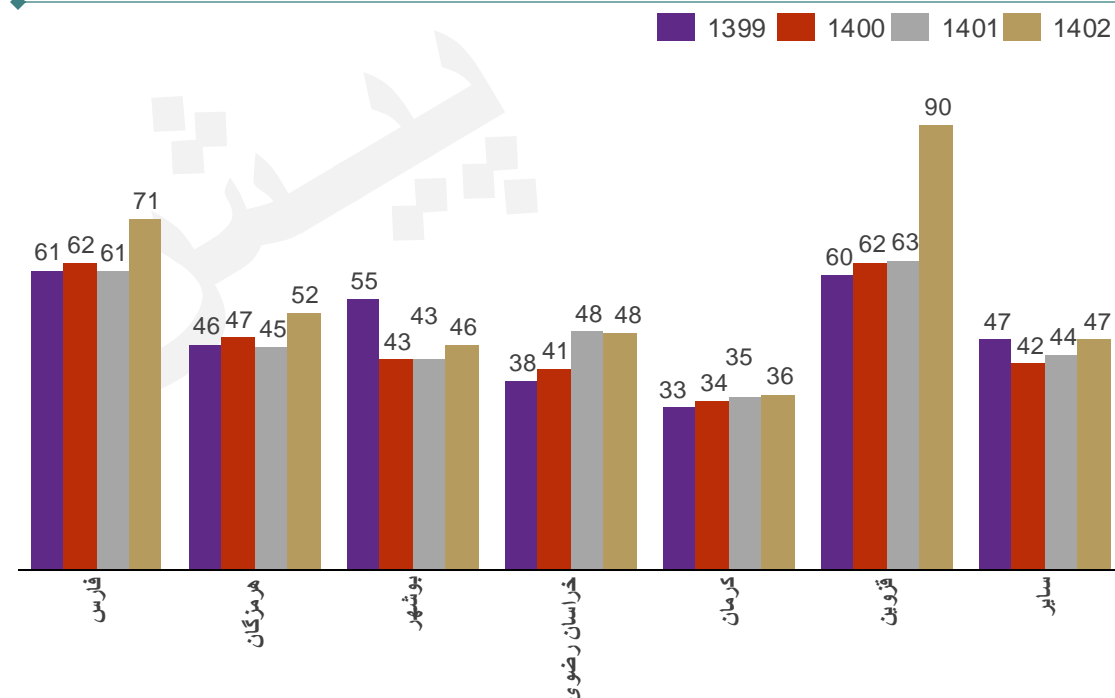
- تولید گوجه‌فرنگی در کشور در سال 1402 با افزایش 7 درصدی همراه بوده و به 5,386 تن رسیده است. استان فارس با 31 درصد از سهم تولید و هرمزگان با 13 درصد سهم بیش‌ترین سهم تولید را به خود اختصاص داده‌اند
- در زیرمجموعه دسته سایر، بیشترین میزان رشد در تولید را کردستان با 136 درصد و پس از آن قزوین با 108 درصد رشد تجربه کرده‌اند. استان قزوین 10 درصد از سهم تولید گوجه‌فرنگی را به خود اختصاص داده است
- با توجه به داده‌های وزارت جهاد کشاورزی به نظر می‌رسد کشاورزی دیم و محصولات گندم و جو سهم گوجه‌فرنگی را کاهش داده باشند

آمار تن در هکتار تولید گوجه‌فرنگی ایران نشان می‌دهد بهره‌وری تولید این محصول بسیار کمتر از کشورهای دیگر تولیدکننده رب گوجه‌فرنگی است

سهم کشت گوجه‌فرنگی از کل سطح زیر کشت به تفکیک استان در سال 1402

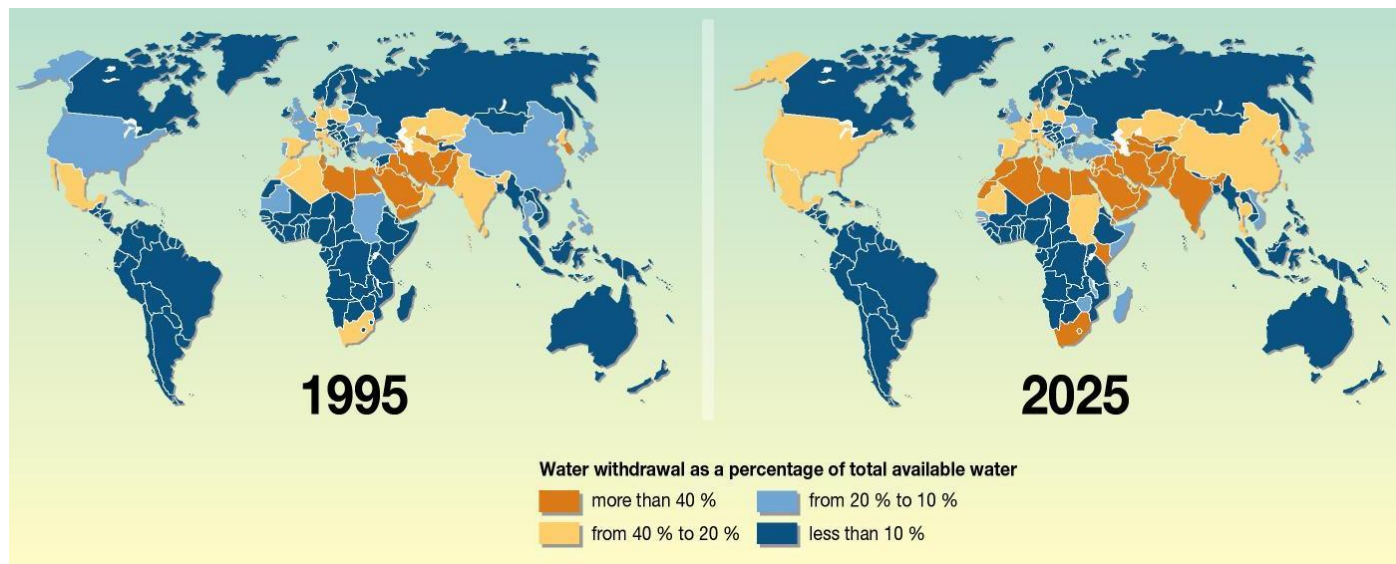
تن در هکتار تولید گوجه‌فرنگی به تفکیک استان در سال 1402

- استان قزوین با اختلاف بهترین عملکرد را با 90 تن در هکتار تولید گوجه‌فرنگی در سال 1402 داشته است. پس از آن فارس، کهگیلویه و بویراحمد و زنجان در جایگاه‌های بعدی قرار دارند
- سهم کشت گوجه‌فرنگی در هر سه استان هرمزگان، بوشهر و فارس در سال 1402 نسبت به سال 1401 کاهش پیدا کرده است. با این حال این استان‌ها توانسته‌اند بهره‌وری خود را در سال 1402 افزایش دهند
- براساس داده‌های دولت آمریکا تولید گوجه‌فرنگی کالیفرنیا در هر هکتار به طور متوسط بیش از 120 تن است که نسبت به سال ۱۹۶۰، ۱۷۴٪ افزایش داشته است

علاوه بر افزایش دما و تنش‌های آبی، اصلی‌ترین چالش‌های پیش‌روی کشاورزی ایران روند کاهشی تشکیل سرمایه و محدودیت موجودی سرمایه خالص این بخش اقتصادی است که موجب کاهش سرعت افزایش بهره‌وری بوده است

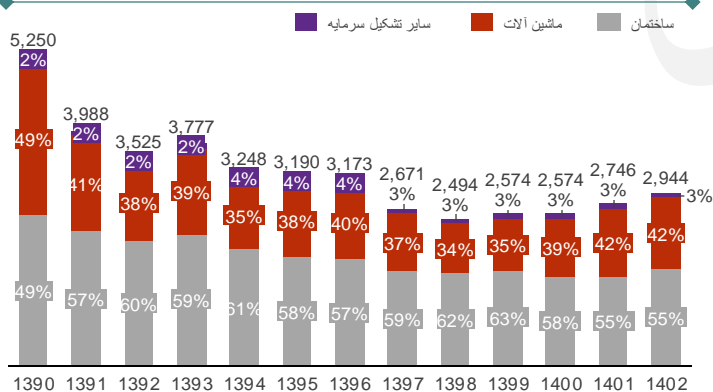
برداشت آب از کل آب موجود در مناطق

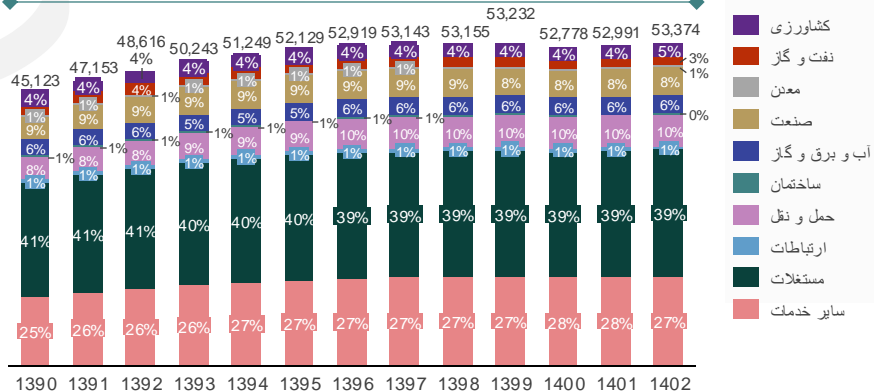
• در 30 سال اخیر میزان برداشت آب در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا بالاتر از دیگر مناطق بوده و این مسئله باعث ایجاد تنش آبی در این منطقه شده است. این تنش تا سال 2025 مناطق بیشتری را نیز در برخواهد گرفت

• با افزایش دما و کاهش دسترسی به منابع آبی که هر 2 از چالش‌های مهم صنعت کشاورزی می‌باشند، بنظر می‌رسد که این صنعت باید به سمت افزایش بهره‌وری و استفاده از تکنولوژی‌های نوین در راستای کاهش مصرف آب روی بیاورد

تشکیل سرمایه ثابت ناخالص (هزار میلیارد ریال)، 1390-1402

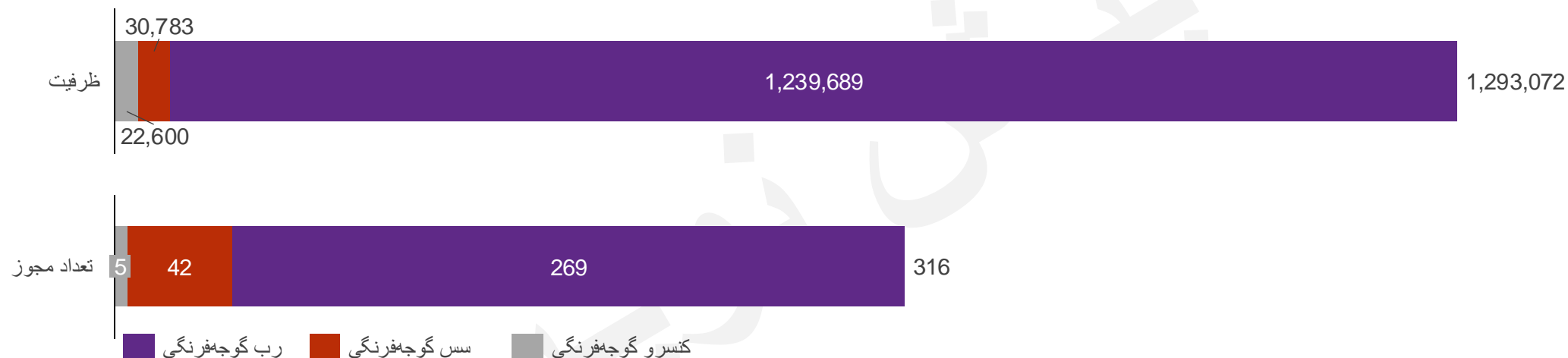

موجودی سرمایه خالص به قیمت‌های ثابت سال 1395 (هزار میلیارد ریال)، 1390-1402

اضافه ظرفیت صنعت فرآوری گوجه فرنگی، مدیریت تولید و نحوه بهره‌برداری از این واحدهای صنعتی را با پیچیدگی بیشتری در حوزه‌های مدیریت زنجیره تأمین و فروش مواجه می‌نماید و شدت رقابت در این صنعت را افزایش می‌دهد

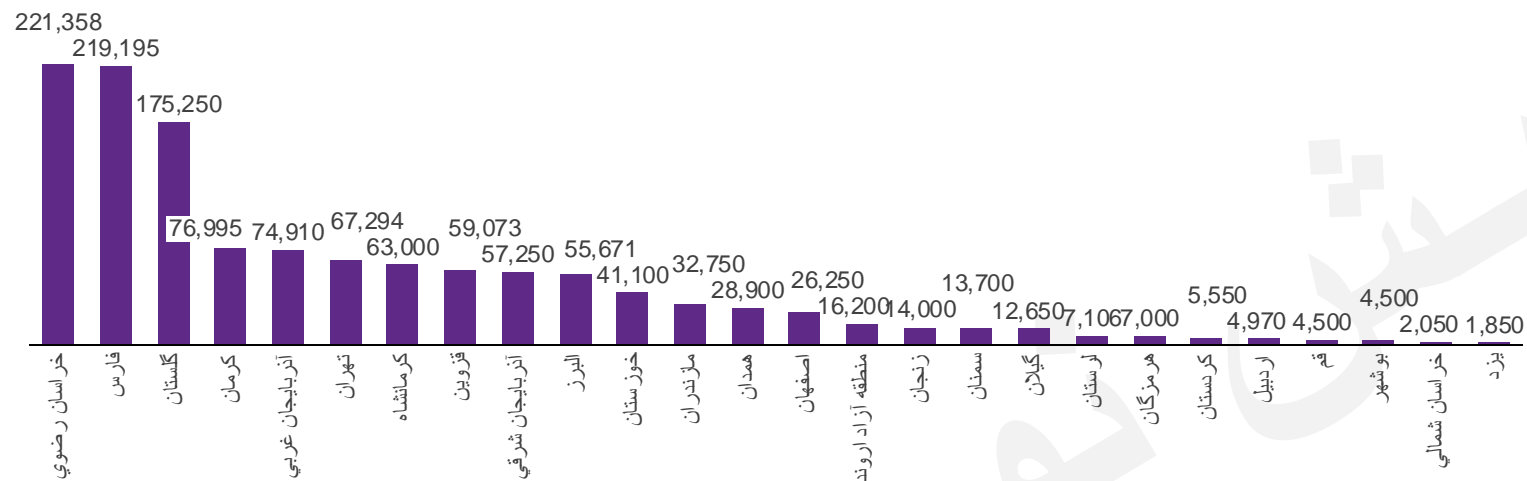
ظرفیت تولید و تعداد مجوزهای فرآوری گوجه فرنگی

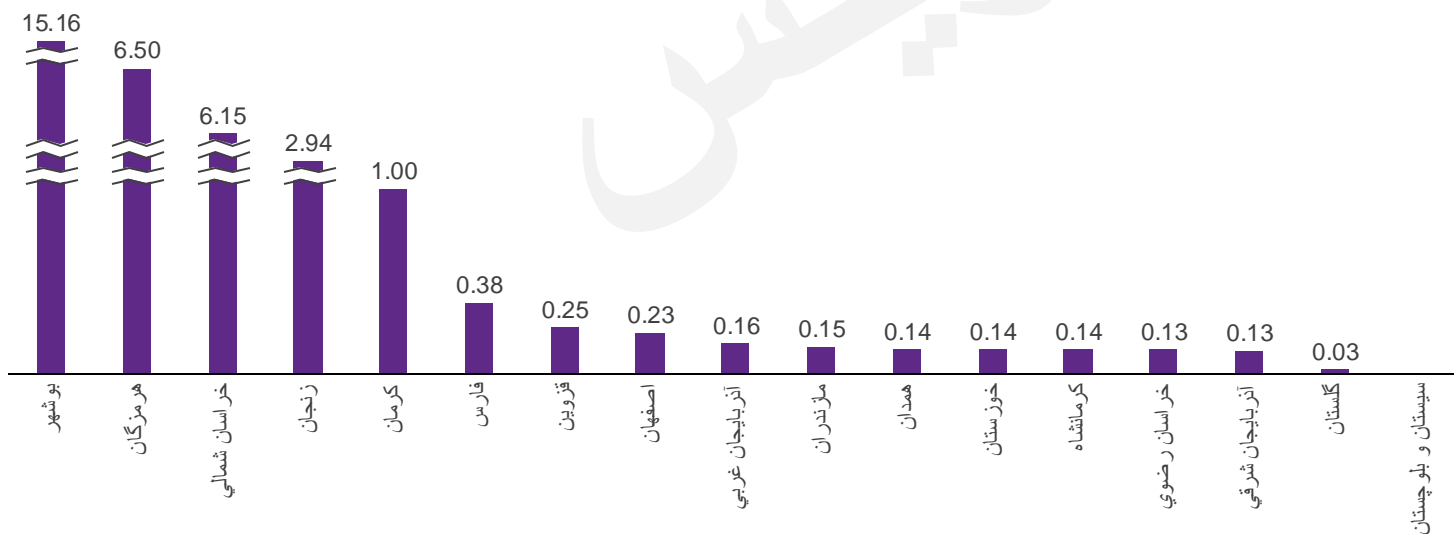
- به طور کلی 85 درصد مجوزهای صادر شده مختص تولید رب گوجه فرنگی هستند، با این حال مشاهداتی از تولید سایر محصولات با مجوز فرآوری رب وجود دارد
- با توجه به مقدار گوجه فرنگی تولیدی، با فرض فرآوری کل محصول گوجه فرنگی (حذف مصرف گوجه تازه) با ضریب تبدیل 1/8 به عنوان استاندارد صنعت، صنعت فرآوری گوجه فرنگی در ایران اضافه ظرفیتی بالغ بر 65 درصد دارد

مقایسه ظرفیت فرآوری گوجه فرنگی و تولید کشاورزی گوجه فرنگی نشان‌دهنده اضافه عرضه مواد اولیه در استان‌های سیستان و بلوچستان، بوشهر، هرمزگان و زنجان است

ظرفیت تولید گوجه فرنگی فرآوری شده به تفکیک استان بر اساس اطلاعات مهر 1401 (تن)

نسبت محصول قابل فرآوری به ظرفیت تولید به تفکیک استان

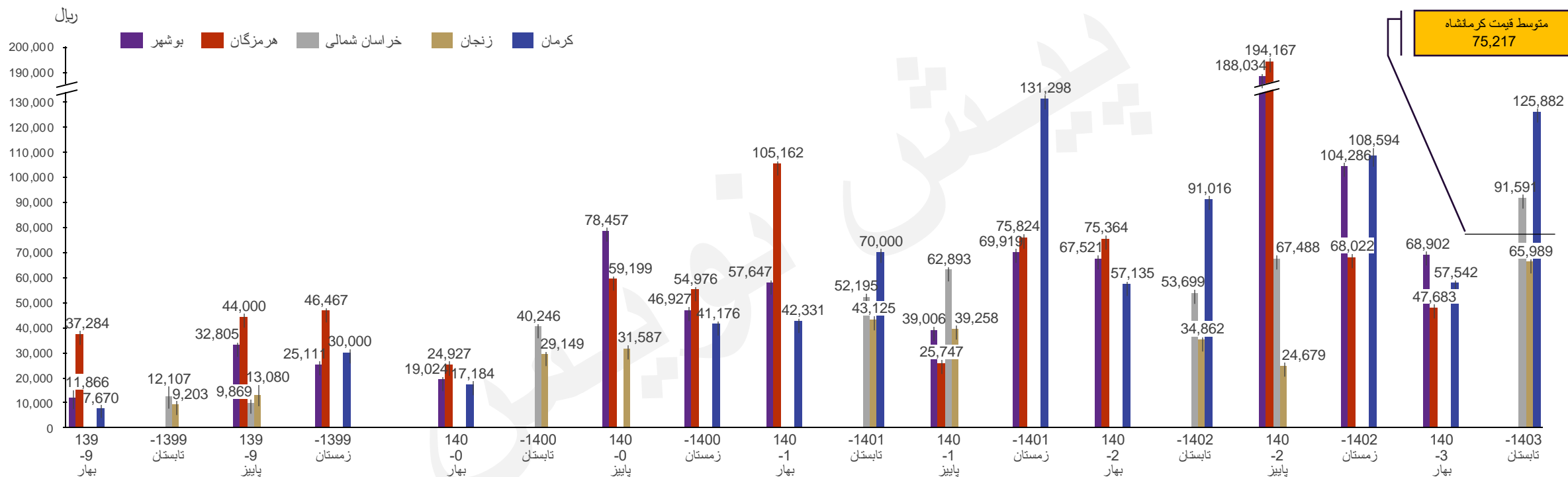

- بازار فرآوری گوجه فرنگی کاملاً پراکنده است و حدود 180 تولید کننده برای به دست آوردن سهم از 20 درصد بازار تلاش می‌کنند
- استان‌های خراسان رضوی و فارس بیشترین ظرفیت فرآوری گوجه فرنگی را دارا هستند که با فراوانی این محصول کشاورزی در این استان‌ها نیز در تطابق کامل است
- مجموع ظرفیت تولید 380 هزار تنی استان‌های گلستان، آذربایجان، تهران و کرمانشاه با وجود تولید کمتر گوجه فرنگی و عدم صرفه اقتصادی حمل و انتقال آن از مناطق پر محصول جنوبی صرفه فعالیت این واحدهای تولیدی را مورد پرسش قرار می‌دهد
- با این حال امکان تأمین مواد اولیه از استان‌های جنوبی برای کرمانشاه با توجه به اختلاف فصل محصول و کوتاه‌تر بودن مسافت حمل قابل ارزیابی به نظر می‌رسد

تعداد شرکت‌های دارای مجوز رب، سس و کنسرو گوجه فرنگی	278
تعداد شرکت‌هایی که 80 درصد از بازار فرآورده‌ها را در اختیار دارند	99

فصلی بودن محصول گوجه فرنگی می‌تواند با کمک تأمین از طریق اضافه عرضه در سایر استان‌ها یا سرمایه‌گذاری آزمایشی در بخش کشاورزی جبران گردد

قیمت گوجه فرنگی (سر خرمن) به‌ازای هر کیلوگرم در استان‌های با اضافه ظرفیت تولید، 1399-1403

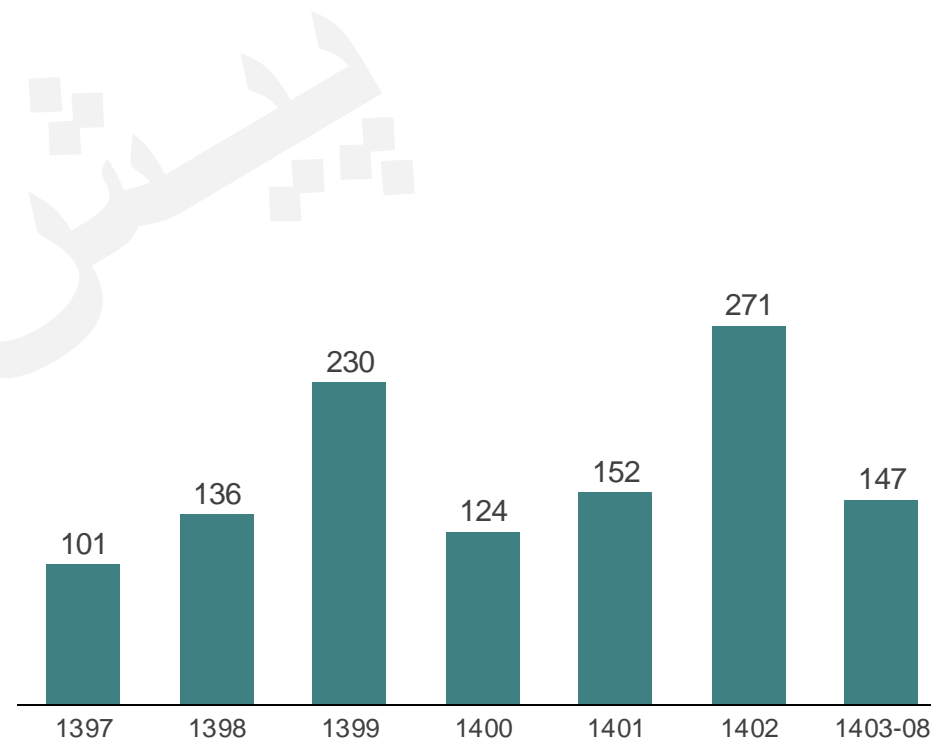

- قیمت گوجه فرنگی در تابستان 1403 نسبت به تابستان 1402 رشد چشمگیری را تجربه کرده است. قیمت در کرمانشاه 59 درصد و در زنجان رشد 89 درصدی داشته است
- قیمت گوجه در بهار 1403 در هرمزگان به نسبت بهار 1402 کاهش 37 درصدی داشته است و پایین‌ترین نرخ بین تمامی استان‌ها در این دوره را ثبت کرده است
- استان زنجان در پاییز 1402 پایین‌ترین قیمت را میان تمامی استان‌ها به ثبت رسانده است، به همین دلیل و همچنین فاصله کمتر در بین استان‌های مورد بررسی می‌تواند گزینه مناسبی برای تأمین گوجه فرنگی در فصل پاییز باشد

کاهش قابل ملاحظه صادرات رب گوجه به مقاصد اصلی صادراتی نشان از شدت رقابت در بازار بین المللی این محصول دارد

صادرات رب گوجه ایران (آبان 1397-1403)

(هزار تن)

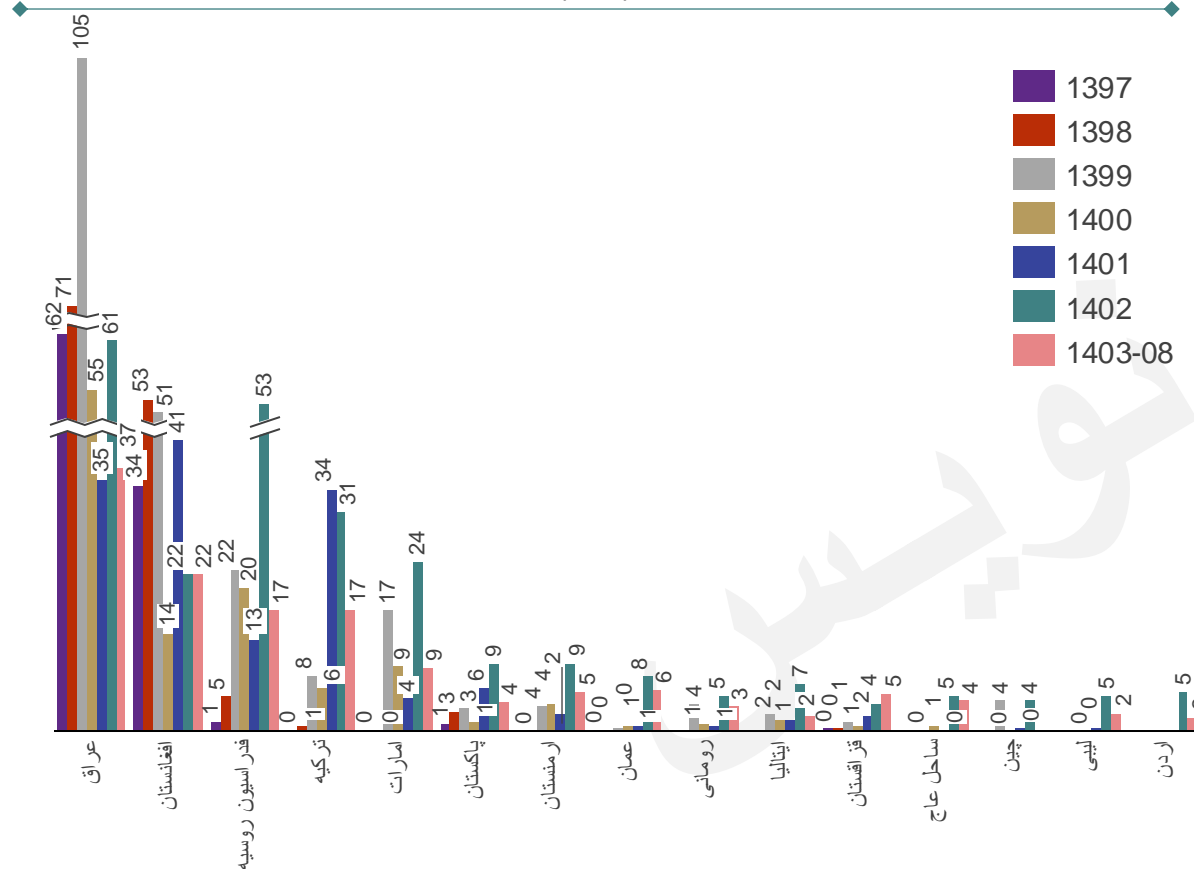

تعداد مقاصد صادرات رب گوجه

100

صادرات رب گوجه ایران به تفکیک مقصد (آبان 1397-1403)

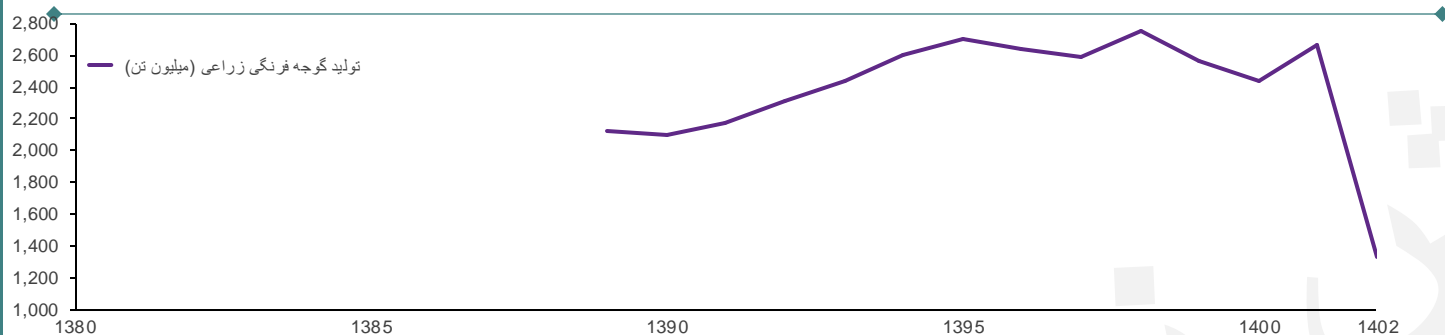
(هزار تن)

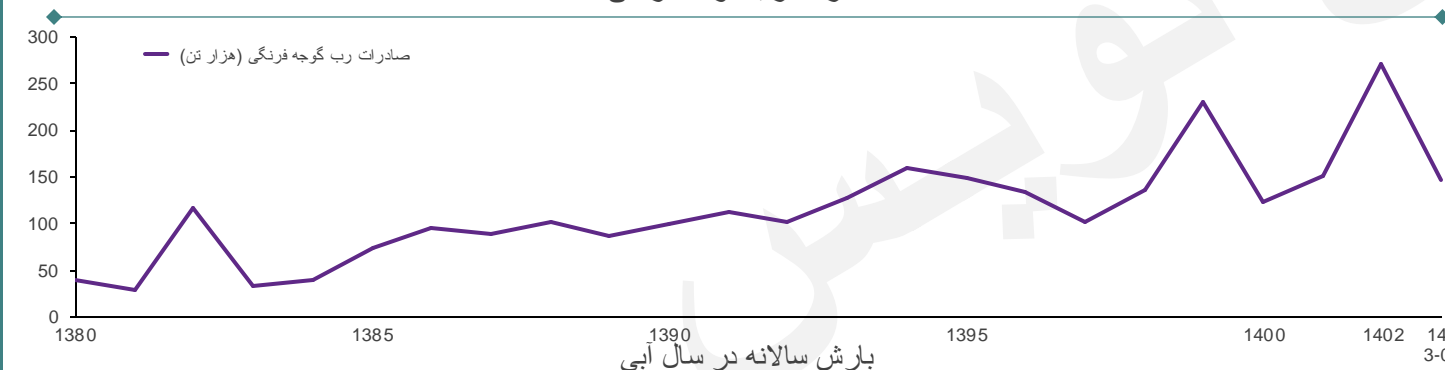
جمع نوره (هزارتن)	426	237	131	96	63	28	25	15	14	14	14	10	9	8	7
----------------------	-----	-----	-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	---	---

با توجه به نوسانات بارش و تولید گوجه‌فرنگی، به‌نظر می‌رسد عملکرد کسب و کارهای فعال این حوزه بهتر است در بازه‌های سه ساله مورد ارزیابی قرار گیرد. علاوه‌براین کنترل ریسک تأمین مواد اولیه یکی از مهمترین متغیرها برای سرمایه‌گذاری است

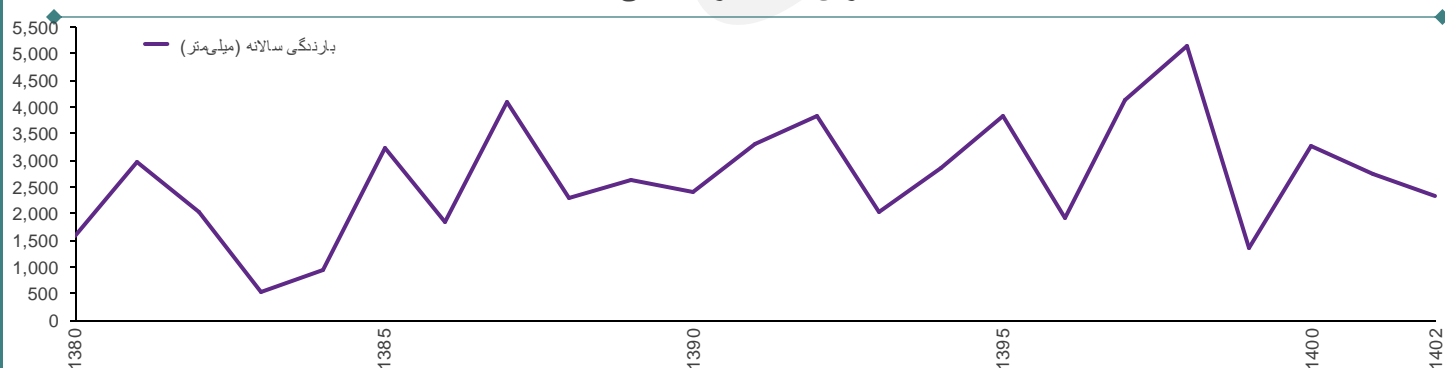
تولید سالانه گوجه فرنگی زراعی

صادرات رب گوجه فرنگی

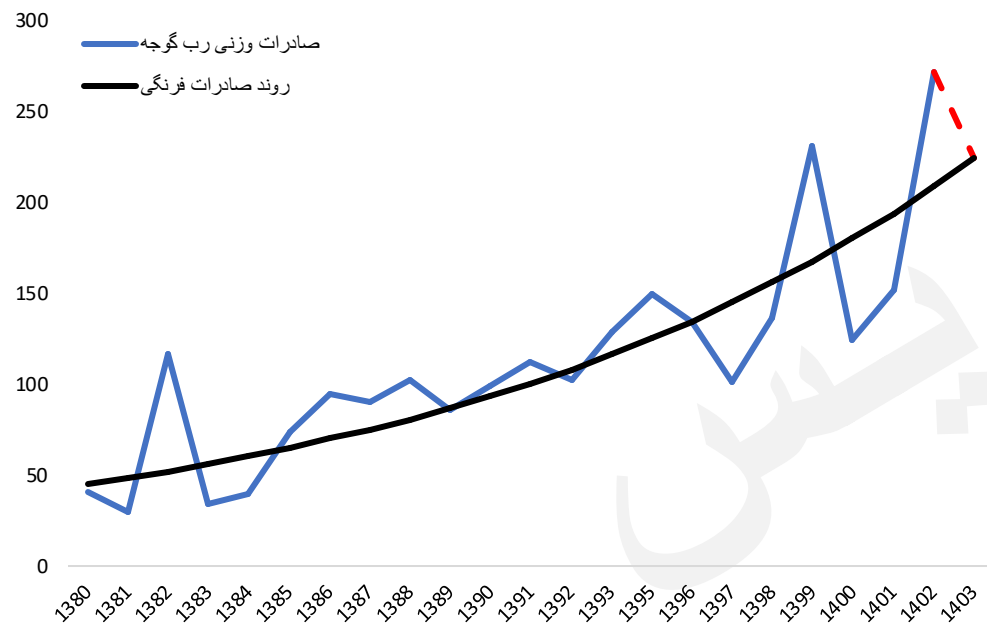
بارش سالانه در سال آبی

- در سال‌های گذشته میزان صادرات رب گوجه فرنگی روند رو به رشدی داشته است. هرچند که نوسانات تولید گوجه فرنگی زراعی و صادرات رب گوجه فرنگی واضح است اما در بازه‌های طولانی مدت و میان مدت روند افزایشی و صعودی قابل مشاهده است.
- میزان بارندگی نیز در طی مدت مشاهده نوسانی و بدون روند مشخص کاهشی یا افزایشی گزارش شده است. بارندگی در طی سال آبی، ابتدای مهر تا پایان شهریور، یکی از اصلی‌ترین عوامل تولید گوجه فرنگی است.

با وجود اینکه روند صادرات تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله سهولت تجارت جهانی کشور، بازار جهانی و تولید محصول گوجه‌فرنگی است، می‌توان روند رو به افزایش با شیب ملایمی را در سال‌های آتی برای آن متصور بود

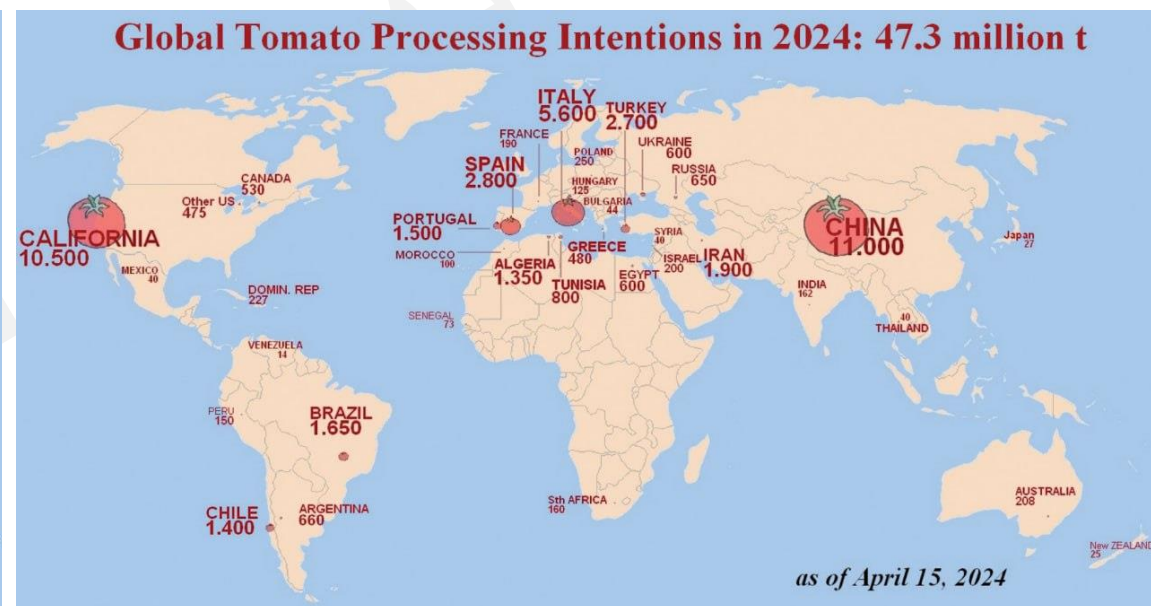
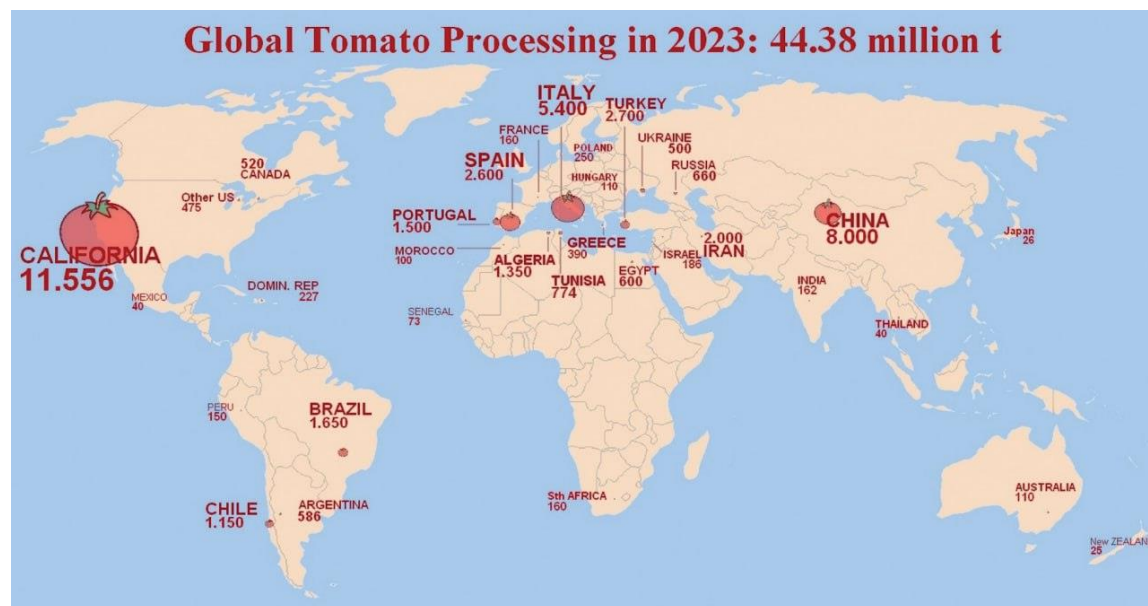
میزان صادرات رب گوجه فرنگی با تخمین سال 1403

با توجه به روند رو به رشد و چرخه‌ای صادرات رب گوجه فرنگی پیش‌بینی می‌شود که روند طولانی مدت مانند نمودار باشد هر چند که در سال‌های مختلف حول روند نوسان می‌کنند. طبق روند صادرات سال گذشته پیش‌بینی می‌شود در سال 1403 صادرات کمتر از 224 هزار تن باشد و در سال 1404 نیز میزان صادرات کماکان کمتر از میزان صادرات سال 1402 باشد. نزدیکترین قله میزان صادرات پیش‌بینی شده سال 1405 و میزان صادرات پیش‌بینی شده در این سال بیش از 300 هزار تن خواهد بود.

طبق پیش‌بینی‌های جهانی، سهم ایران از بازار محصولات فرآوری شده گوجه‌فرنگی، هم از طریق کاهش تولید و هم از مسیر افزایش تولید رقبا کاهش است، از این رو اتخاذ استراتژی‌های فروش و مارکتینگ بسیار حائز اهمیت خواهد بود

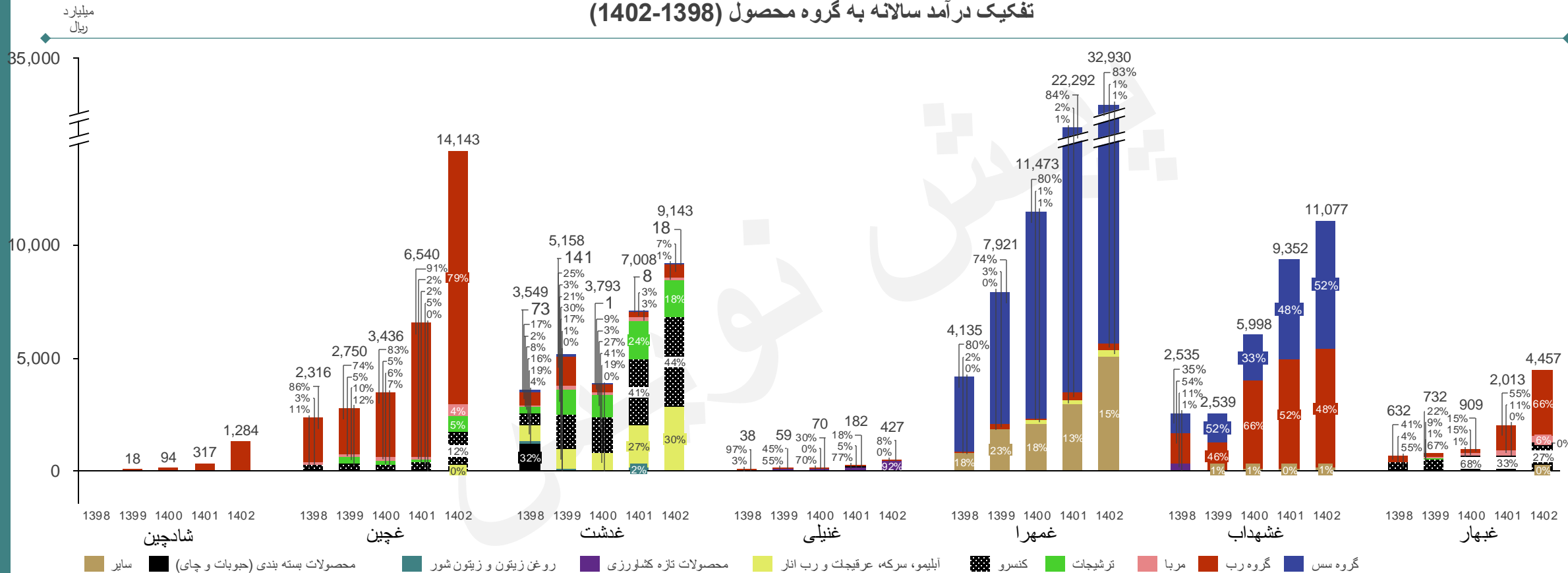
تخمین قصد تولید محصولات فرآوری شده گوجه‌فرنگی

- با توجه به تصاویر بالا، با این حال که تخمین قصد تولید محصولات فرآوری شده گوجه‌فرنگی در سال 2024 نسبت به سال 2023 افزایش پیدا کرده است، تخمین‌ها نشان دهنده کاهش تولید ایران می‌باشد.

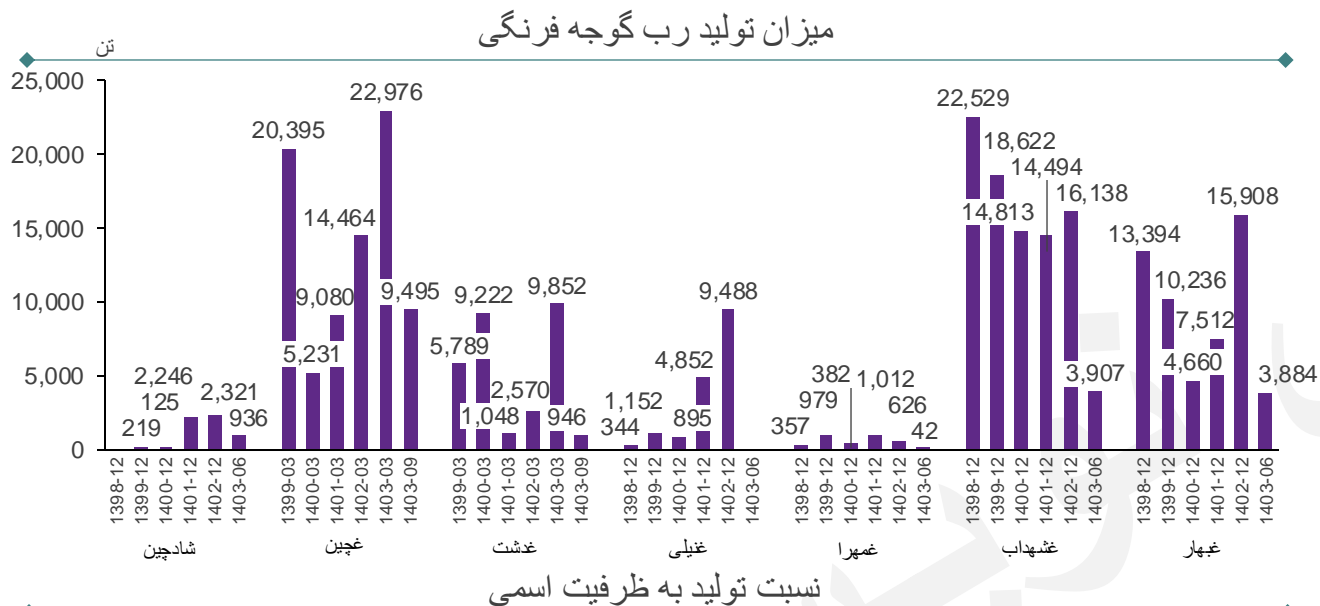
اگر چه تولید رب گوجه‌فرنگی در شرکت‌های هم‌گروه شادچین افزایشی بوده است، عملکرد سالانه این شرکت‌ها نشان از استراتژی تنوع محصول دارد

تفکیک درآمد سالانه به گروه محصول (1402-1398)

• در بین شرکت‌های مورد بررسی، در شرکت‌های چین چین و شهداب سهم تولید رب گوجه از درآمد کاسته شده و محصولات دیگر توانسته‌اند سهم خود را افزایش دهند

کاهش چشمگیر تولید رب گوجه‌فرنگی در نیم‌سال اول سال ۱۴۰۳ و تعطیلی یکی از واحدهای تولیدی نشان از عملکرد ضعیف‌تر این صنعت نسبت به سال ۱۴۰۲ دارد

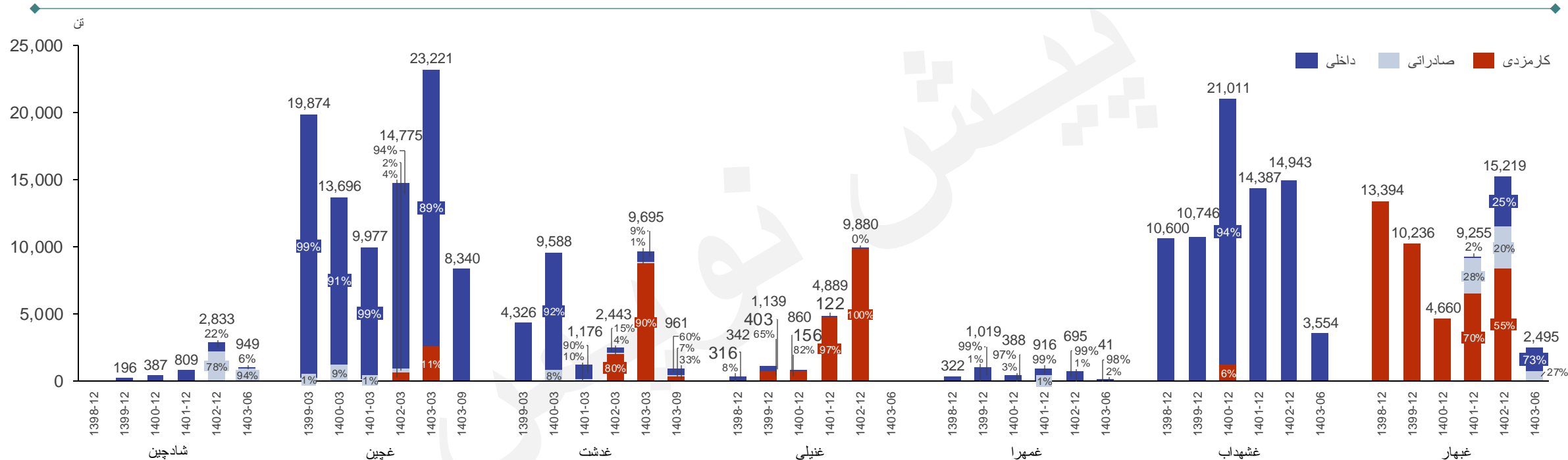
شرح	ظرفیت اسمی	برآورد 1403		1402	
		میزان تولید	نسبت تولید به ظرفیت اسمی	میزان تولید	نسبت تولید به ظرفیت اسمی
شادچین	10,000			2,321	0.23
غشهاب	20,000	15,219	0.76	16,138	0.81
غهار	20,000			15,908	0.80
غچین	29,000	28,800	0.99	22,976	0.79
غشت	31,200	7,865	0.25	9,852	0.32
غلی	7,200			9,488	1.32
غمرا	24,808	871	0.04	626	0.03

- با توجه به صورت‌های مالی شرکت شهداب خراسان ظرفیت اسمی تولید رب این شرکت از 10,000 تن در سال 1401 به 20,000 تن در سال 1402 افزایش پیدا کرده است
- در بین 7 شرکت مورد بررسی، 5 شرکت در سال 1402 افزایش تولید را تجربه کرده‌اند که در میان آن‌ها بهار با 112 درصد افزایش و نیلی با 96 درصد افزایش بیشترین میزان رشد را داشته‌اند. همچنین چین چین نیز در بین شرکت‌های مورد بررسی توانسته است که بیشترین تولید را داشته باشد
- نکته قابل توجه میزان تولید 6 ماهه شرکت‌ها بوده که نسبت به نیمی از تولید سال 1402 در همه شرکت‌ها کمتر بوده است
- با توجه به صورت‌های مالی نیلی صنعت کرمان، این شرکت در شش ماهه اول 1403 به دلیل عدم تأمین نقدینگی لازم توان تولید نداشته و حق بهره‌برداری را در این مدت واگذار کرده است

ظرفیت اسمی تولید رب گوجه‌فرنگی شرکت مهرا (غمرا) از گزارش ظرفیت تولید وزارت صنعت، معدن و تجارت برداشته شده است

متأثر از کاهش تولید، فروش نیز در 6 ماهه اول 1403 در همه شرکت‌های مورد بررسی کاهش چشمگیر داشته است

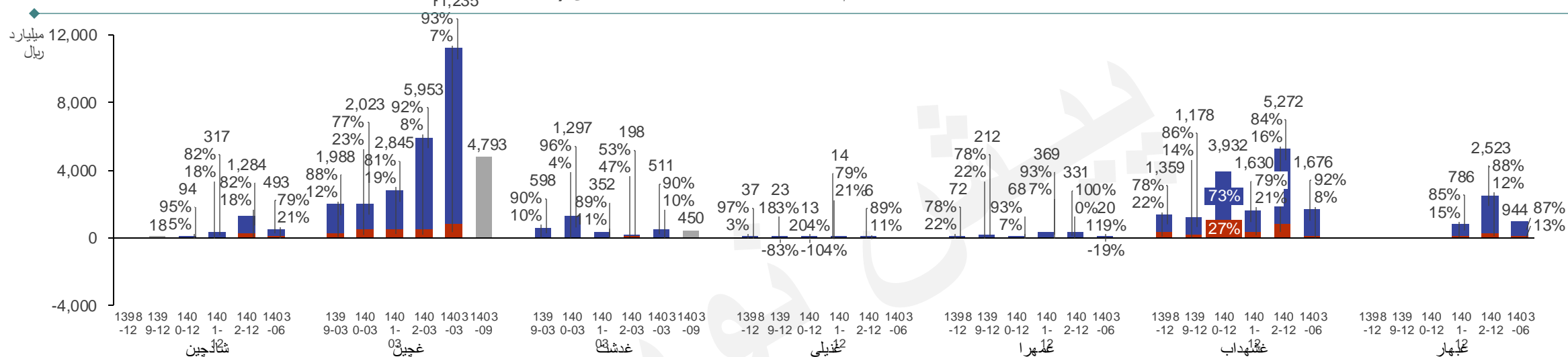
میزان فروش رب گوجه فرنگی (1398-1402)

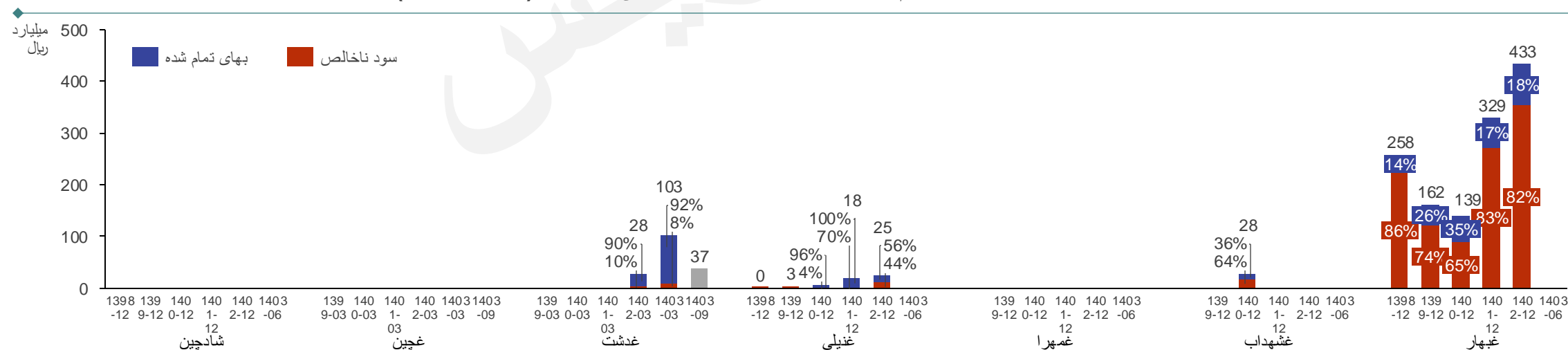
نرخ فروش هر تن رب گوجه فرنگی						
شرح	1401			1402		
	داخلی	صادراتی	کارمزدی	داخلی	صادراتی	کارمزدی
شادچین	366,498,975			428,577,393	465,893,336	
غچین	404,700,050	398,963,526	365,475,728	497,358,226		375,765,661
غدشت	375,252,011	550,783,019	14,407,841	516,916,168	608,000,000	11,744,903
غیهار	240,785,714	286,581,714	50,696,764	310,447,185	441,253,938	51,711,268

کاهش سودآوری شرکت‌های تولیدکننده رب گوجه‌فرنگی و کاهش حاشیه سود ناخالص با افزایش مقیاس تولید دو روند نامطلوب دیگر صنعت در سال‌های اخیر بوده‌اند

ترکیب سود ناخالص و بهای تمام شده در فروش رب گوجه‌فرنگی (1398-1402)

ترکیب سود ناخالص و بهای تمام شده در فروش رب گوجه‌فرنگی کارمزدی (1398-1402)

برای قابل مقایسه بودن داده‌ها آخرین ستون هر شرکت میزان فروش شش ماه اول شرکت در سال می‌باشد